

ZAPISNIK

sa 43. sjednice Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje Skupštine Crne Gore, održane 19. jula 2022. godine

Sjednica je počela u 10 sati i 30 minuta.

Odborom je, na sjednici, predsjedavao poslanik dr Srđan Pavićević, predsjednik Odbora.

Sjednici Odbora su prisustvovali poslanici, članovi Odbora: mr Boris Mugoša, Milosava Paunović, mr Ivan Mitrović, dr Halil Duković, i Maja Vukićević.

Sjednici Odbora nijesu prisustvovali poslanici, članovi Odbora: dr Jevto Eraković, Abaz Dizdarević, doc. dr Draginja Vuksanović Stanković, dr Tamara Vujović, dr Albin Ćeman i dr Vladimir Dobričanin.

Sjednici Odbora je, u skladu sa članom 65 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovala poslanica dr Lidija Kljajić, kao zamjena za poslanika Abaza Dizdarevića.

Sjednici je, u cilju dobijanja potrebnih informacija i stručnih mišljenja, prisustvovao Sokolj Beganaj, načelnik Direkcije za inkluziju Roma i Egipćana u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava.

Sjednici su prisustvovali i predstavnici NVO „Udruženje za podršku Roma i Egipćana“ iz Berana - Sultan Beća, predsjednik Udruženja i mr Nikola Raičević, saradnik u Udruženju.

Za sjednicu je predložen i jednoglasno usvojen sljedeći

DNEVNI RED:

„Položaj Roma i Egipćana u Crnoj Gori - stepen inkluzije, odnosno marginalizacije“

Sokolj Beganaj, načelnik Direkcije za inkluziju Roma i Egipćana u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava podsjetio je da je Vlada Crne Gore, u septembru 2021.godine, donijela Strategiju socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori za period 2021 - 2025.godine sa Akcionim planom za 2021.godinu. Ključni cilj strategije socijalne inkluzije, za periodu 2021-2025. godine, je poboljšanje socioekonomskog i pravnog položaja ove populacije, kroz izgradnju inkluzivnog i otvorenog društva zasnovanog na borbi i eliminaciji svih oblika diskriminacije, anticiganizma i siromaštva. Strategija je usklađena sa svim krovnim

i sektorskim strategijama Crne Gore i sa Evropskim okvirom 2020-2030.godine kao i sa deklaracijom koju je Vlada potpisala 2019. godine u cilju unapređenje položaja romske i egipćanske populacije u Crnoj Gori. U cilju praćenja realizovanih aktivnosti Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava je formiralo Komisiju za praćenje i sprovođenje strategije i postavilo deset operativnih ciljeva vezanih za: diskriminaciju, socijalnu ekskluziju, političku participaciju, stanovanje, dostupnost obrazovanja, zapošljavanje, unapređenje zdravstvene zaštite i unapređenje pravne i institucionalne zaštite Roma i Egipćana u Crnoj Gori. U pripremi je novi akcioni plan, za period 2022-2023. godina, koji će sadržati nove mjere u cilju unapređenja položaja ove populacije u crnogorskom društvu.

Sultan Beća, predsjednik NVO „Udruženje za podršku Roma i Egipćana“ upoznao je članove Odbora sa uslovim života ove populacije u Beranama kao i sa poteškoćama sa kojima su suočeni. S tim u vezi predstavio je probleme sa kojima se Romi i Egipćani susrijeću u četiri naselja u kojima žive u tom gradu: Talum, Riversajd, Ranč i Pešca. U tom smislu naveo je problem velike vlage, izazavne poplavama 2012. i 2013. godine, u montažnim kućama u naselju Riversajd. Kao najveći problem naselja Talum naveo je nedostatak kanalizacione mreže i nemogućnost legalizacije kuća dok je za naselje Pešca istakao nedostatak napajanja električnom energijom i nedostatak kontejnera za odlaganje smeća i otpada.

Mr Nikola Raičević, saradnik u NVO “Udruženje za podršku Roma i Egipćana”, kao prosvjetni radnik u osnovnoj školi “Radomir Mitrović” u Beranama, u svom izlaganju se usmjerio na obrazovanje romske i egipćanske populacije u tom gradu. S tim u vezi, kazao je da se, uvođenjem saradnika u nastavi, napravio značajan iskorak u inkluziji u oblasti obrazovanja. Naveo je da u Crnoj Gori postoji 20 medijatora u nastavi dok u Beranama postoji približno hiljadu pripadnika ove populacije. Kao istorijski iskorak istakao je to što će ove godine, po prvi put, 26-oro djece romske i egipćanske populacije krenuti u vrtić, uz podršku Ministarstva prosvjete i obezbijeden prevoz od strane osnovne škole “Radomir Mitrović”. Govoreći o problemima naveo je veliki stepen nezaposlenosti i istakao da samo četiri pripadnika ove populacije ima zaposlenje u Beranama. Takođe, govorio je o problemu neriješenih pravnih statusa pripadnika RE populacije. Kao najveći problem naveo je uslove stanovanja Roma i Egipćana u tom gradu. Kao prilog toj činjenici, pomenuo je posjetu Ombudsmana naselju Riversajd, prilikom koje su konstatovani loši uslovi za život u tom naselju. Uviđajući da Opština Berane sama ne može mnogo postići u rješavanju ovog problema, pozvao je na saradnju opštine i Ministarstvo rada i socijalnog staranja, kako bi se uložili dodatni napor u rješavanju pitanja stanovanja za pripadnike ove populacije u Beranama. Na kraju izlaganja Raičević se zahvalio gospodinu Beganaju i Ministarstvu za ljudska i manjinska prava na naporima koje ulažu u socijalnu inkluziju Roma i Egipćana i istakao da Udruženje sprovodi jedan projekat inkluzije, uz podršku Ministarstva, u kojem je gospodin Beća bio uključen u izradu startegije socijalne inkluzije Roma i Egipćana.

Mr Boris Mugoša, član Odbora u svom izlaganju se osvrnuo na temu sjednice kroz četiti različita segmenta i to: stambeno pitanje, obrazovanje, zapošljavanje i prosjačenje. Govoreći o rješavanju stambenog pitanja za pripadnike RE populacije rekao je da je Glavni grad Podgorica ozbiljno iskoračio u ovoj oblasti. Dodijelom približno 170 stanova napravljeni su adekvatni stambeni uslovi za jedan dio ove populacije, ali neophodno je više raditi na inkluziji, u smislu njihovog stambenog zbrinjavanja, bez odvajanja od ostalih porodica u društvu. Govoreći o obrazovanju, kazao je da su zabrinjavajući podaci o stepenu prolaznosti djece romske populacije, koji je u padu u odnosu na protekle godine. Uvažavajući uticaj pandemije na tu pojavu, odnosno nemogućnost da većina te djece pohađa online nastavu, istakao je potrebu da se ulože dodatni naponi kako bi se popravili rezultati na tom planu, ali i kako bi se ta djeca dalje usmjerila na srednjoškolsko i visoko obrazovanje. Kao sljedeću bitnu kariku naveo je mogućnost zapošljavanja pripadnika romske i egipćanske populacije. U tom smislu rekao je da postoje određeni projekti i da se sve više pripadnika ove populacije zapošljava u administraciji, barem na nivou Podgorice. Kao najveći problem istakao je pojavu prosjačenja gdje, kako je kazao, nijesu napravljeni značajni pomaci, iako su pokrenuti određeni projekti putem kojih se, kroz edukaciju djece RE populacije, pokušala smanjiti ta negativna pojava.

Predsjednik Odbora dr Srđan Pavićević, osvrćući se na temu stambenog zbrinjavanja, naglasio je da je apsolutno neprihvatljiva getoizacija ove populacije u određenim naseljima. Kao primjer ove pojave naveo je postojanje getoizacije RE populacije u odnosu na druge stanovnike određenog naselja, getoizaciju unutar same RE populacije, u smislu starosjedioca i doseljenika na određenom području kao i odvajanja djece RE populacije u zasebna odjeljenja, prilikom njihovog školovanja.

Poslanica dr Lidija Kljajić rekla je da je stopa nepismenosti RE populacije u Crnoj Gori visoka i da na to, uz inkluziju pripadnika ove populacije, treba raditi u narednom periodu. Istakla je da je stepen inkluzije u prethodnim godinama povećan i navela primjer Berana gdje djeca romske populacije uče u svim osnovnim školama u tom gradu. Govoreći o obrazovanju, istakla je važnost uloge medijatora kada su ova djeca u pitanju. Mišljenja je da, pored toga što će se unaprijediti njihovo obrazovanje, na taj način će se smanjiti i pojava prosjačenja na ulicama. S tim u vezi istakla je potrebu da se poveća broj medijatora u nastavi, jer jedan medijator na 70 djece nije dovoljan broj. Kao jedan od većih problema RE populacije istakla je izbjeglička domaćinstva u kojima, zbog nerugulisanog statusa, pripadnici ove populacije nemaju nikakve prihode od države, u smislu socijalnih davanja. Govoreći o problemima sa kojima se RE populacija susrijeće u Beranama, kazala je da je napravljen Akcioni plan za Rome i Egipćane 2019-2023. godine, i da je tada rješavanje kanalizacionog čvora prepoznato kao prioritet. Međutim, naglasila je da u prethodne tri godine nije ništa pokrenuto po tom pitanju i istakla je potrebu saradnje lokalne samouprave i resornih ministarstava, kako bi se došlo do željenih rezultata.

Dr Halil Duković, član Odbora kazao je da se sa rješavanjem problema RE populacije u Crnoj Gori krenulo 2007. godine, kada se ova populacija prepoznala kao jedna od najdiskriminisanijih u državi. Kao glavni izazov tada je prepoznato obrazovanje ove populacije i smatra da se na tom polju od tada dosta postiglo, što potvrđuje podatak da je, u jednom trenutku, preko 90% romske djece pohađalo osnovnu školu. Kao glavni problem u procesu obrazovanja prepoznato je rano napuštanje škole kao i to da većina te djece ne nastavi srednjoškolsko i univerzitetsko obrazovanje. U cilju nastavka školovanja obezbijeđene su stipendije i za srednjoškolce i za studente, što je rezultiralo time da je, u određenom trenutku, približno 20 pripadnika romske populacije pohađalo fakultet. Kao glavne probleme RE populacije istakao je rano ugovorene brakove i prosjačenje. Što se tiče rješavanja stambenog pitanja kazao je da je, uz međunarodnu pomoć, postignuto dosta u Podgorici, Nikšiću i Beranama. Duković je istakao da su svi dosadašnji rezultati u ovoj oblasti postignuti u saradnji i uz pomoć nevladinih organizacija, pogotovo onih koje potiču iz RE populacije, i istakao potrebu da se taj sektor dodatno ojača.

Milosava Paunović, članica Odbora kazala je da je za rješavanje problema RE zajednice i te kako potrebna pomoć resornih ministarstava i pomoć lokalnih samouprava u kojima oni žive. U tom smislu, navela je primjer Opštine Berane, gdje su pripadnici RE populacije, kroz program stručnog osposobljavanja, imali priliku da se zaposle i obučavaju za rad na administrativnim poslovima. Za obezbjeđivanje adekvatnih mjesta za stanovanje, lokalnoj samoupravi je neophodna pomoć resornog ministarstva i poželjno je u proces uključiti nevladine organizacije koje se bave ovom tematikom. U smislu spriječavanja neželjenih pojava, kao što su rano napuštanje škole, maloljetnički brakovi i prosjačenje, istakla je neophodnost stručne edukacije, kroz koju će stručna lica sprovoditi predavanja u cilju suzbijanja ovih pojava. Kada je u pitanju dostupnost zdravstvene zaštite i ostvarivanje drugih prava naglasila je potrebu za većom inkluzijom i rješavanjem pitanja državljanstva za pripadnike ove populacije.

Mr Ivan Mitrović, član Odbora kazao je da je suštinski važno da se Crna Gora, kao multinacionalna i multivjerska zajednica, odlučila da razvija demokratiju na bazi interkulturalnosti i principu konsocijativne demokratije, što podrazumijeva potpunu međusobnu integrisanost i participaciju svih društvenih grupa u granama vlasti. Rekao je da se proteklih 15 godina raspolagalo sa različitim podacima o broju, strukturi i problemima romske populacije u Crnoj Gori i da nije siguran da li se danas raspolaže sa adekvatnim podacima, iako je MONSTAT, 2009. godine, objavio bazu podataka koja se ticala ove populacije. Ono što se, u proteklih 10 godina, uradilo po pitanju rješavanja egzistencijalnih pitanja, odnosno pitanja stanovanja, govori u prilog činjenici da se vodilo računa u brojnim lokalnim samoupravama, kada je RE populacija u pitanju.

Sokolj Beganaj, načelnik Direkcije za inkluziju Roma i Egipćana u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava kazao je da nijesu potrebne posebne strategije i akcioni planovi da bi se utvrdilo koliko su Romi siromašni i u kakvom položaju žive. Podsjetio je da je 2003. godine u Crnoj Gori živjelo 2.601 Rom dok je, po zvaničnom popisu stanovništva 2011. godine, taj broj porastao na 8.303. Govoreći o pravnom statusu pripadnika RE populacije rekao je da 2009. godine njih 15.000 nije imalo riješen stambeni, odnosno pravni status, dok ih je danas ostalo svega 140 u proceduri. Kada je u pitanju zdravstvena zaštita kazao je da preko 95% pripadnika RE populacije ima zdravstveno osiguranje. U cilju sprječavanja diskriminacije ostvaruje se saradnja sa svim državnim institucijama, sudovima, tužilaštvom, predstavnicima policije, školama i svim drugim institucijama koji imaju dodira sa ovom populacijom. Kada su u pitanju ugovoreni brakovi, istakao je da taj problem treba rješavati pokretanjem platforme za ukidanje maloljetnih ugovorenih brakova, po uzoru na druge zemlje Zapadnog Balkana. Takođe, u cilju rješavanja tog problema, istakao je važnost kampanje i obrazovanja pripadnika RE populacije. Govoreći o zapošljavanju kazao je da su otvorene kancelarije za Rome u Podgorici, Nikšiću i Bijelom Polju, gdje su zaposleni pripadnici RE populacije. Takođe, pomenuo je saradnike u socijalnoj inkluziji Roma, u oblasti obrazovanja, zapošljavanja, zdravstva i socijalne zaštite, njih 34, koji predstavljaju sponu između romske zajednice i same institucije u kojoj rade. Kada je riječ o političkoj participaciji, istakao je da, pored Romskog savjeta, danas postoji veliki broj nevladinih organizacija koje daju značajan doprinos u cilju unapređenja položaja romske i egipćanske populacije.

Na kraju sjednice, **predsjednik Odbora dr Srđan Pavićević** je konstatovao da će Odbor, bez obzira što nema poslovničku obavezu (s obzirom da ova sjednica nije ni konsultativno ni kontrolno saslušanje), uputiti Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i Ministarstvu rada i socijalnog staranja određene zaključke u vidu apela i podrške inkluziji romske i egipćanske populacije u sve tokove društvenog života, kako bi postali ravnopravni članovi društvene zajednice.

Sjednica je završena u 12 sati.

**Sekretarka Odbora za zdravstvo,
rad i socijalno staranje**
Snežana Kaluđerović

**Predsjednik Odbora za zdravstvo,
rad i socijalno staranje**
dr Srđan Pavićević